

Tērauda lielgabals pie ēkas 1.officieru ielā (agrāk Logodjuka ielā Nr. 14)¹

Atrodas pāri ielai aiz trotuāra, novietots slīpi uz mūrēta postamenta lafetes veidā. Blakus tam uz paaugstinājuma piramīdas veidā novietotas desmit dekoratīvas lielgabalu lodes. Lodes izgatavotas no dzelzs skārda puslodēm, kuras sametinātas kopā pa aploci ar virspuses šuvi. Bez tam tās ir saņemtās kopā vairākās vietās ar metāla uzkausējumu pikām, nokrāsotas melnā krāsā.

Lielgabala stobra kalibrs ir 205 mm. Stobra iekšpuse nav gluda, bet ar taisnām garenrievām. Pāreja no gludiem stobriem uz ierievotiem (ar iegrieztām vītnēm) notika XIX.gs. 60.gados. Tas nodrošināja lielāku šaušanas tālumu – no 1500 uz 4000m un labāku trāpījumu mērķī².

Sferoidālo ložu (šāviņu) vietā sāka lietot cilindriskus šāviņus.

Stobra resgalī – augšpusē ir ieraksts:

C. A
№ 950
1877. г.

ОБУХОВ. СТАЛЕЛИТ. ЗАВОДЪ

Ieraksts liecina, ka stobrs izgatavots no tērauda Obuhova tēraudliešanas rūpnīcā un ir 1877. gada modelis.

Lielajā Padomju enciklopēdijā³ ir rakstīts: "Krievu metalurģs. Turpinot P. Anosova darbu Zlatoustā par augstas kvalitātes tērauda ražošanu, viņš izstrādāja paņēmieni, kā ražot lielā daudzumā lietu tīģeļa tēraudu. 1860. gadā viņš atlēja tērauda stobru, kas izturēja 4000 šāvienu bez jebkādiem bojājumiem un par šo stobru 1862. gadā Vispasaules izstādē Londonā ieguva zelta medaļu. Mūsdienās šis stobrs atrodas Ļeņingradā Artilērijas vēstures muzejā. 1863.gadā viņš vadīja lielas tēraudliešanas rūpnīcas būvi Pēterburgā, kuru nosauca par Obuhova tēraudliešanas rūpnīcu (mūsdienās – rūpnīca „BOĻŠEVIK”) .Obuhova tērauds bija lētāks par ārzemju, labās mehāniskās un tehnoloģiskās īpašības ļāva to lietot arī

kloķvārpatām, vagonu asīm, riteņu bandāžām”. 1864. gadā Obuhova tēraudliešanas rūpnīcā izgatavoja 294 pudus smagu tērauda lējumu, dodot no šī lējuma 7 sagataves, kuras tālāk kala.

1873. - 1875. gados rūpnīcā strādāja 12 tvaika veseri ar krītošo svaru 0,8 – 50 t no tiem drīz vien 15 uz 50 t veserus aizvietoja ar hidrauliskām presēm (800-7500 t). (Lielos tvaika veserus drīz vien pēc to lietošanas sāka atzīt par ”enerģijas rijējiem” un tā kā tos darbinot stipri vien vibrēja arī darba vietas – apkārtne, tos sāka aizvietot ar lielām hidrauliskām presēm).

Obuhovs tēraudliešanas rūpnīcā tīģelītērauda ražošanai kā izejmateriālu lietoja kricu tēraudu (ko ieguva čugunu pārstrādājot krizu ēzē), pēc tam šo tēraudu sāka aizvietot ar pudliņa tēraudu (ko ieguva pudliņa krāsni, tur pārstrādājot rafinētu čugunu).⁴ 1872.gadā rūpnīcā sāka pielietot besmera paņēmienu, kad tērauda ražošanu veic besmera konverterī, kur ir ieliets no vagrankas labi sakarsēts čuguns un pēc tam, caur šo čugunu pūšot gaisu, izdedzina čuguna piemaisījumus līdz to daudzums atbilst tēraudā esošām daudzumam.

Lielgabala stobra garums ir 2,28 m. Ārējais diametrs stobra priekšgalā -34,5 cm, stobra resgalā D -56 cm; lielākais stobra ārējais D_{liel} diametrs – 64 cm. Abas rēdzes ir cilindriskas un to diametrs 200 mm. Viena rēdze ir divpakāpju (skat. skici) – tai augstums ir 150 un 190 mm. Otrai rēdzei augstums ir 150 mm. Stobra platums rādžu vietā (kopā ar rādžu augstumiem) ir ap 1 m.

Vispirms no tērauda ir atlieta sagatave. Pēc tam kaļot ieguva stobru ar vajadzīgo formu. Tam sekoja apstrāde ar skaidu atdalīšanas mašīnām, iegūstot galīgo formu, vajadzīgos izmērus un virsmas gludumu.

Lielgabala stobrs raksturo artilērijas līmeni 1877. -1878. gada krievu – turku kara laikā. Obuhova tēraudliešanas rūpnīcas inženieru grupa nolēma un 1875. gadā pirmie sāka pielietot jauna stobra konstrukciju ar stobra iekšpusē iestiprinātu atsevišķu tērauda cauruli. Kad šīs caurules iekšpuse izdega, to varēja izvilkēt ārā un ielikt jaunu⁵. 1885.gadā šo konstrukciju augstāka vadība atcēla. Rietumu zemēs tādu izveidojumu sāka lietot ar XX.gs. divdesmitajiem gadiem. Vai mūsu gadījumā stobrs ir ar šādu maināmu cauruli, to varēs noskaidrot tikai tad, ja būs atļauja stobra priekšgalu notīrīt no krāsas, rūpīgi noslīpēs un ar kautkādu makrostruktūras pētīšanas reaktīvu kodinās. Jāpiezīmē vēl, ka senāk stobra kalibru mēdza izteikt collās. Mūsu gadījumā 205 mm atbilst 8” (collām).

---

¹ Rakstā izmantoti tehnisko zinātņu kandidāta, docenta **Alekša Anteina** materiāli (1982).

² Путеводитель по Артиллерийскому историческому музею. Ленинград, 1957. С. 48 - 49.

³ Обухов, Павел Матвеевич (1820 - 1869) Большая Советская Энциклопедия, 2 изд., том 30. Москва, 1954. С. 404

⁴ Яковлев В.В. Развитие способа производства сварочного железа в России, Москва, 1960. С. 183 – 184,189.

⁵ История отечественной артиллерии. Том II, книга 4. Артиллерия русской армии в период утверждения капитализма/ 60 -е гг. - начало 90-х гг. XIX в./ Москва - Ленинград, 1966. С. 65.